

«Em diran benaurada»: Santa Maria en l'any litúrgic

Santa Maria, Mare de Déu: l'any comença amb la festa que indica el lloc especial de la Mare de Déu en el misteri cristià. Al llarg de l'any, l'Església recorda als seus fills la presència maternal i discreta de Maria: al costat de Sant Josep, Ella peregrina amb nosaltres a través de la història.

30/12/2024

En la celebració anual dels misteris de Crist, «la santa Església venera amb amor especial la benaurada Mare de Déu, la Verge Maria, unida amb llaç indissoluble a l'obra salvífica del seu Fill; en Ella, l'Església admira i enalteix el fruit més esplèndid de la Redempció i la contempla joiosament, com una puríssima imatge del que ella mateixa, tota sencera, anhela i espera ser».[1]

Amb traços breus, però incisius, el Concili Vaticà II presenta el sentit del culte litúrgic a santa Maria. Ens pot ajudar a comprendre'l una via senzilla i profunda: el millor art cristià, que sorgeix de l'oració de l'Església. Si traiem el cap, per exemple, per un temple de tradició bizantina, la mirada se'ns en va, tan bon punt entrem a la nau, cap als ulls del Crist Pantocràtor que acostuma a dominar la volta de l'absis. El seu rostre amable ens recorda com el

Déu infinit ha assumit els trets finits dels fills dels homes. Sota Ell, adornada amb colors imperials, hi ha Maria, la Tota Santa, flanquejada d'arcàngels amb riques vestidures litúrgiques. En un tercer nivell, en fi, es disposen els apòstols i els sants que, amb nosaltres —*communicants*—, ofereixen el *sacrificium laudis*, el sacrifici de lloança agradable a Déu Pare.[2]

La primera devoció mariana

Aquesta imatge ajuda a entendre la posició única de Maria en la vida i en la litúrgia de l'Església. Com a sant Josepmaria li agradava considerar, Ella és abans que res la Mare de Déu, la *Theotokos*: aquí hi ha «l'arrel de totes les perfeccions i privilegis que l'adornen».[3] Per això, una de les oracions marianes més antigues l'anomena audaçment *Dei genetrix*, aquella que ha engendrat a Déu; [4] i també per això el culte litúrgic a

Maria es desenvoluparà sobretot a partir del concili d'Efes (segle V), quan l'Església defineix el dogma de la seva Maternitat divina.

En altres representacions, Santa Maria apareix sostenint el vel del calze eucarístic, o en una posició corporal de "Verge orant i oferent". S'expressa així com la participació en el misteri pasqual del Senyor és el centre i l'arrel de la seva vida.

Aquesta manera única en què Maria s'uneix com a Mare a l'acció redemptora de Jesús és el fonament del culte marià: l'Església venera la Mare de Déu confessant el lloc que només li correspon a Ella. Per això, ja en les professions més antigues de fe baptismals i en les primeres pregàries eucarístiques hi ha al·lusions a la Mare de Déu. Aquesta presència especial de Maria explica, a més, que la manera més natural d'honrar-la sigui celebrar el misteri del seu Fill, sobretot en l'Eucaristia.

«Per a mi, la primera devoció mariana —m’agrada veure-ho així— és la Santa Missa (...). En el Sacrifici de l’Altar, la participació de Santa Maria ens evoca la silenciosa reserva amb què va acompanyar la vida del seu Fill, quan caminava per la terra de Palestina. La Santa Missa és una acció de la Trinitat: per voluntat del Pare, amb la cooperació de l’Esperit Sant, el Fill s’ofereix en oblació redemptora. En aquest insondable misteri, s’adverteix, com entre vels, el rostre puríssim de Maria».[5]

Celebrant el misteri de Crist, l’Església troba Maria i, contemplant-la, descobreix com viure els misteris divins: amb Ella escoltem i meditem la Paraula de Déu, i ens associem a la seva veu que beneeix, dona gràcies i lloa el Senyor; amb Ella ens sentim associats a la Passió del seu Fill i a l’alegria de la seva Resurrecció; amb Ella implorem incessantment el do de l’Esperit Sant.[6]

Els orígens del culte a Santa Maria

L'última reforma de la litúrgia romana ha volgut ressaltar la centralitat del misteri de Crist, i per això ha integrat la memòria de la Mare de Déu dins del cicle anual dels misteris del seu Fill. A part de dues celebracions en les quals Maria apareix indissolublement unida a Crist —l'Anunciació (25 de març) i la Presentació del Senyor (2 de febrer) —, les festes marianes del *Calendari romà general* actual inclouen tres solemnitats,[7] dues festes,[8] cinc memòries obligatòries[9] i sis memòries lliures.[10] D'altra banda, alguns temps litúrgics com l'advent i el Nadal han incorporat més referències marianes. La possibilitat, en fi, de celebrar la memòria lliure de Santa Maria els dissabtes, juntament amb alguns elements de la Litúrgia de les Hores, constitueixen la base setmanal i diària del culte litúrgic marià. Conèixer alguns

detalls sobre l'origen i el desenvolupament d'aquest culte ens poden ajudar a ser millors fills de la nostra Mare del Cel.

La connexió íntima entre el culte marià i les festes del Senyor fa que algunes d'aquestes solemnitats i festes s'hagin comentat en articles anteriors. És el cas, per exemple, de la solemnitat de la Maternitat divina de Maria, que el ritu romà celebra en l'octava de Nadal, el primer dia de l'any. Aquesta constituïa la gran commemoració mariana abans de l'arribada, a finals del segle VII, de quatre festes d'origen oriental: la Presentació del Senyor, l'Anunciació, la Dormició (que ara se celebra com l'Assumpció) i el Naixement de Maria.

L'acollida de cristians provinents de Palestina, Síria i l'Àsia menor, conseqüència de les invasions àrabs del segle VII, va enriquir la litúrgia

romana amb l'assimilació de diverses tradicions litúrgiques. Entre aquestes tradicions, hi ha aquestes quatre festes, lligades a la memòria d'alguns esdeveniments de la vida de la Mare de Déu allà on, segons la Tradició, havien tingut lloc. La construcció de temples en aquests llocs va portar, durant els segles IV-VI, a un primer desenvolupament del culte litúrgic marià. Alguns exemples són la basílica a la vall de Cedrón, lligada al *dies natalis* de Maria, que al segle VII es passarà a denominar festa de la Dormició; la basílica de Natzaret, que l'emperadriu Helena va fer construir en memòria de l'Anunciació; la basílica edificada sobre la piscina de Bethesda, que quedarà lligada al record de la concepció i el naixement de la Mare de Déu, o la basílica de Santa Maria La Nova, aixecada a inicis del segle VI a les proximitats de l'antic Temple de Jerusalem, per recordar la presentació de Maria.

Totes aquestes festes ens introdueixen en la memòria històrica de la gran família del Poble de Déu, que sap que «la història no està sotmesa a forces cegues ni és el resultat de l'atzar, sinó que és la manifestació de les misericòrdies de Déu Pare».[11] L'Església, com Maria, no té un cor desarrelat, sinó que fa memòria del seu origen recordant paisatges i rostres concrets. La recepció progressiva d'aquestes commemoracions de la Mare de Déu en altres regions del món és un reconeixement d'aquesta lògica de Déu.

De la perifèria a Roma i de Roma a la perifèria

Al mateix temps, atès que l'Església és una Mare que acull en el seu si totes les cultures, la veneració de Maria es desenvoluparà d'acord amb la sensibilitat humana, teològica i espiritual particular de cada poble.

Així, per exemple, la tradició bizantina i constantinopolitana va conèixer una primera fase força sòbria del culte marià, però amb el temps va generar riques composicions poètiques en honor de la *Theotokos*. L'himne *Akáthistos* és una de les composicions més estimades i difoses: «Salve, per tu resplendeix la joia; Salve, per tu s'eclipsa la pena. Salve, aixeques Adam, el caigut; Salve, rescates el plor d'Eva». Per la seva part, la tradició etiòpica manifestarà la seva profunda pietat mariana en les pregàries eucarístiques i en la institució del màxim nombre de festes marianes que es coneix en una tradició litúrgica, més de 30 al llarg de l'any.

El ritu romà també té la seva pròpia història. A finals del segle VII, el papa Sergi I enriqueix les quatre festes acabades d'arribar de l'Orient amb un element que marcarà la devoció

popular romana: les processons litàniques per la ciutat. Més endavant, es compondran els textos de la Missa i de l'Ofici de *Sancta Maria in Sabbato*, s'estendrà per Europa el costum de dedicar el dissabte a la Mare de Déu i apareixeran noves antífoes per a la litúrgia de les Hores. Algunes d'aquestes són avui l'última oració que, abans de dormir, surt confiada de llavis de l'Església: *Alma Redemptoris mater, Salve Regina, Ave Regina caelorum, Regina coeli laetare*, totes compostes durant els segles XI-XIII. Més tard, igualment es desenvoluparan festes marianes com la Visitació, promoguda a l'inici pels franciscans i estesa després a tota l'església llatina al segle xiv.

Després del concili de Trent, s'amplien a tot el ritu romà altres festes celebrades fins aleshores només en algunes regions. Per exemple, sant Pius V va estendre a

tota l'església llatina la festa romana de la Dedicació de Santa Maria *ad Nives* (5 d'agost). Durant els segles xvii i xviii, diverses commemoracions lligades a la pietat mariana d'algunes ordres religioses passaran, per diversos camins, al calendari general: Mare de Déu del Carme (carmelites), Mare de Déu del Roser (dominics), Mare de Déu dels Dolors (servents de Maria), Mare de Déu de la Mercè (mercedaris), etc.

Aquests moviments, que van de la perifèria a Roma i de Roma a la perifèria, [12] reflecteixen la saviesa maternal de l'Església, que promou tot el que crea unitat i alhora s'adapta per tractar els seus fills «d'una manera distinta —amb una justícia desigual—, ja que cada un és diferent dels altres».[13] Aquest respecte per les tradicions locals perdura en el calendari actual, que reconeix l'existència de festes marianes particulars, lligades a la

història i la devoció dels diversos membres del Poble de Déu. Això explica la presència, en el calendari de la Prelatura, de la festa de la Mare de Déu del Bell Amor, que se celebra el 14 de febrer.

Un moment particularment àlgid del culte litúrgic marià ha estat el segle XX, que va conèixer quatre festes marianes noves: La Mare de Déu de Lourdes (Pius X, el 1907), la Maternitat de la Verge Maria (Pius XI, el 1931), el Cor Immaculat de Maria (Pius XII, el 1944), i la Santa Maria Reina (Pius XII, el 1954). A més de la memòria del Santíssim Nom de Maria (12 de setembre), l'última edició del Missal romà ha incorporat les memòries lliures de la Mare de Déu de Fàtima (13 de maig) i Mare de Déu de Guadalupe (12 de desembre). L'extensió a tot el ritu llatí de celebracions lligades a intervencions particulars de la Mare de Déu manifesta la vigilància amorosa de

l'Església, que recorda als seus fills la presència discreta però ferma de Maria: juntament amb sant Josep, Ella peregrina amb nosaltres a través de la història.

Amb la benedicció de la Mare

Molts pòrtics d'esglésies medievals presenten una imatge característica d'occident: la Mare de Déu sosté als braços el Nen, i amb la seva mirada i el seu somriure acull i acomiada els pelegrins. Aquesta imatge, situada a l'espai públic que s'obre a la ciutat, ens parla de l'estil acollidor i missioner de Maria, que dona forma a la vida de l'Església a través de la litúrgia.

La seva presència ens recorda que Ella ens espera quan anem a una església o a un oratori per ajudar-nos a tractar el seu Fill. Saber d'aquesta espera de Maria ens porta a recollir-nos, a preparar-nos bé per a les diferents accions litúrgiques: una

delicadesa de fills que es concreta en detalls, com ara arribar amb temps, sense pressa, i disposar tot el que sigui necessari (adorn de l'altar, espelmes, llibres), amb l'atenció i l'afecte que la nostra Mare, «dona eucarística», [14] posaria en preparar-se per «partir el pa» de la primitiva Església.[15]

L'alegria de la Tota Formosa rau en «reproduir en els fills els trets espirituals del Fill primogènit».[16] A l'escola de santa Maria, «l'Església aprèn a ser cada dia “serventa del Senyor”, a estar llesta per anar a cercar les situacions de més necessitat, a estar atenta amb els petits i exclosos».[17] Per això, després de convidar-nos a entrar per ser transformats per Ell, la nostra Mare ens torna a saludar i des del pòrtic ens envia aquesta «bellíssima guerra de pau»,[18] de costat amb els nostres germans els homes.

[1] Concili Vaticà II, Const. *Sacrosanctum Concilium* (4.XII.1963), 103.

[2] Cf. *Missal Romà*, cànon romà.

[3] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, 276.

[4] Cf. *Litúrgia de les hores*, *Ad completorium*, Antífona *Sub tuum praesidium*.

[5] Sant Josepmaria. “La Virgen María”. A: *Por las sendas de la fe*. Madrid: Cristiandat 2013, p. 170-171.

[6] Cf. *Collectio Missarum de Beata Vergine Maria*, núm. 13.17.

[7] Són les següents: 1 de gener, la *Mare de Déu*; 15 d'agost, l'*Assumpció*;

8 de desembre: la *Immaculada Concepció*.

[8] 31 de maig, la *Visitació*; 8 de setembre, la *Nativitat*.

[9] Dissabte després de la solemnitat del Sacratíssim Cor de Jesús, *Cor Immaculat de Maria*; 22 d'agost, *Santa Maria Reina*; 15 de setembre, *Mare de Déu dels Dolors*; 7 d'octubre, *Mare de Déu del Roser*; 21 de novembre, *Presentació de Maria al Temple*.

[10] 11 de febrer, *Mare de Déu de Lourdes*; 13 de maig, *Mare de Déu de Fàtima*; 16 de juliol, *Mare de Déu del Mont Carmel*; 5 d'agost, *Dedicació de la Basílica de Santa Maria Major*; 12 de setembre, *Sant Nom de Maria*; 12 de desembre, *Mare de Déu de Guadalupe*.

[11] Sant Josepmaria. “Las riquezas de la fe”. A: *Por las sendas de la fe*, p. 31.

[12] Cf. Sant Josepmaria, *Forja*, 638.

[13] *Amics de Déu*, 173.

[14] Sant Joan Pau II, Enc. *Ecclesia de Eucharistia* (17.IV.2013), 53-58.

[15] Cf. *Ac* 2, 42.

[16] Beat Pau VI, Ex. ap. *Marialis cultus* (2.II.1974), 57.

[17] Francesc, Homilia, 5-VII-2014.

[18] Sant Josepmaria, *És Crist que passa*, 76.

.....

pdf | document generat
automàticament des de [https://
dev.opusdei.org/ca-es/article/em-diran-
benaurada-santa-maria-en-lany-liturgic/](https://dev.opusdei.org/ca-es/article/em-diran-benaurada-santa-maria-en-lany-liturgic/)
(08/08/2025)